

2006. – 148 p. 3. Pervushin V.A. *Praktika upravleniya innovatsionnyimi proektami* Pervushin V.A. – M.: Delo ANH, 2010. – 208p. 4. Yakovlev A. I. *Proektniy analiz Innovatsiynno-Investetsiynoyi dlyalnosti: navchalniy poslbnik* Yakovlev A. I. Harkiv: NTU "HPI", 2010. 216 p. 5. *Metodicheskie rekomendatsii po otsenke effektivnosti investitsionnykh proektov i ih otboru dlya finansirovaniya* [ofitsialnoe izdanie]. – M.: Informelektro, 2006. – 168 p.

Надійшла (received) 18.09.2014

УДК 339.9

С.О. КЛИМОВА, канд. екон. наук., доц., НТУ «ХПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ЕФЕКТІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄС

У статті розглядаються позитивні і негативні динамічні ефекти, які можуть виникнути в результаті інтеграції України в ЄС. Проаналізовано вплив діяльності транснаціональних корпорацій на формування динамічних ефектів інтеграції. Визначено й обґрунтовано найважливіші державні завдання для посилення і закріплення позитивних динамічних ефектів інтеграції та зведення до мінімуму її негативних наслідків у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: динамічні ефекти інтеграції, статичні ефекти інтеграції, глобалізація, транснаціональні корпорації, глобалісти, антиглобалісти.

© С.О. Климова, 2014

Вступ. Насьогодні остаточний вибір Україною інтеграційного вектору підіймає серйозні питання щодо визначення економічних ефектів цього рішення у довгостроковій перспективі. Якщо статичні ефекти являють собою наслідки, які виявляються негайно після створення МС, то динамічні ефекти фіксуються на пізніших стадіях його функціонування. Як і статичні ефекти, що містять ефекти створення та відхилення торгівлі, динамічні ефекти також можуть бути позитивними і негативними. Державна політика повинна бути спрямована, з одного боку, на виявлення, посилення і закріплення позитивних динамічних ефектів інтеграції, з іншого боку, на зведення до мінімуму її негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і літератури. Аналізом проблем інтеграції займалися П. Кругман, І. Бураковський, А. Філіпенко, В. Сиденко та багато інших вчених. В працях цих дослідників основну увагу приділяється аналізу статичних ефектів. Однак динамічні ефекти, у наслідок їх прояву на пізніших етапах і впливу величезної кількості чинників на інтеграційний процес, розрахувати досить складно. Але саме динамічні ефекти, на наш погляд, є найбільш інформативними з точки зору оцінки наслідків інтеграції на економічну ситуацію в країні. Методи, які використовувалися для дослідження даних ефектів, варіюються від побудови теоретичних моделей до проведення економетричних оцінок. Дослідженням динамічних ефектів

інтеграції поглиблено займалися J.C. Brada і J.A. Mendez. Згідно із точкою зору цих вчених, динамічні ефекти виникають з цілого ряду причин, які вони об'єднали в дві категорії [1]: 1) причини, які пов'язані із ростом обсягів виробленої продукції як наслідок збільшення факторів виробництва; 2) причини, що викликають зростання сукупної продуктивності факторів виробництва внаслідок прискорення технічного прогресу всередині блоку.

Метою статті є дослідження динамічних ефектів інтеграційного процесу з точки зору прискореної транснаціоналізації українського бізнесу, яка викликана процесами глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вступ України до ЄС став серйозним етапом інтенсивного залучення нашої країни в глобалізаційні процеси. На цей час глобалізаційний процес формується і контролюється транснаціональними корпораціями (ТНК). Незаперечно їх домінування у світовому виробництві, торгівлі, інвестиціях і передачі технологій. Зацікавлені вони, насамперед, в отриманні глобальної прибутку [2]. Дослідження наслідків динамічних ефектів має базуватися на визначенні інтенсивності залучення зарубіжних ТНК в українську економіку, визначенні ступеню їх впливу на економічну та політичну ситуацію в країні.

Існують різні погляди щодо впливу ТНК на економіки приймаючих країн. Будучи найважливішим координатором глобалізаційного процесу, ТНК можуть як позитивно, так і негативно впливати на їх економіки. Це виражено в одвічних суперечках глобалістів і антиглобалістів та проявляється в найважливішому законі діалектиці «єдності і боротьби протилежностей».

Прихильники глобалізації бачать розширення можливостей і перспектив національних економік в результаті протікання даного процесу. Їхні аргументи базуються на отриманні переваг суспільством внаслідок прискореного поширення інформації в багатьох галузях науки, все зростаючого використання нових комунікаційних та інформаційних технологій, розширення та лібералізації міжнародної торгівлі, прискорення руху капіталу між країнами, зростання числа соціальних перетворень та інше. Але в той же самий час, всі ці позитивні наслідки таять в собі і загрози.

Критика глобалізації будується на невизнанні її позитивних наслідків. У певних ситуаціях діяльність ТНК призводить до поглиблення проблеми соціальної диференціації суспільства, екологічної деградації внаслідок необмеженої промислової діяльності, до втрати державами контролю над фінансовими потоками, до зростання культів «матеріальних цінностей», до інтернаціоналізації злочинності, до виникнення «подвійних стандартів» в аспекті захисту прав людини, до уніфікації культурних, сімейних, релігійних і національних цінностей різних держав, і в кінцевому результаті, до можливої втрати державою свого національного суверенітету.

Прихід на вітчизняні ринки іноземного капіталу не виключає виникнення вищенаведених наслідків. Позитивні динамічні ефекти Україна зможе отримати

лише у тому випадку, якщо, з одного боку, зуміє звести до мінімуму недоліки глобалізаційного процесу, координатором якого є ТНК, з іншого боку, посилити і закріпити його позитивний вплив.

У чому можуть полягати позитивні динамічні ефекти, які з часом отримає Україна, приєднавшись до ЄС? На наш погляд, вони полягають у двох важливих положеннях:

- 1) у значному скороченні витрат внаслідок дії ефекту масштабу;
- 2) у досягненні ефекту порівняльних переваг внаслідок інтенсивного оновлення технологічної бази.

Найважливіший економічний ефект від інтеграції Україна зможе отримати максимально використовуючи переваги «ефекту масштабу». Скорочення митних тарифів, усунення більшості митних процедур, залучення іноземних інвестицій сприятиме прискоренню процесів міжнародної торгівлі товарів і капіталу, зниженню їх витрат, і, як наслідок, зростанню вітчизняного виробництва. На цей час загальний рівень лібералізації в Україні досить низький через існування обмежень нетарифного характеру. Це проявляється в численних непрозорих бюрократизованих процедурах, які пов'язані із проходженням митних органів, оплатою внутрішніх податків і зборів, недосконалістю антимонопольного регулювання та інше. При цьому зараз особливо гостро постає питання щодо адаптації національних підприємств до торгового режиму країн ЄС.

Інтенсивне оновлення технологічної бази дозволить більш ефективно задіяти наявні власні ресурси, провести модернізацію вітчизняних виробництв, розширити експорт продукції із високим ступенем переробки сировини, розширити можливості для отримання країною порівняльних переваг.

Що можна зробити для досягнення і закріплення позитивних динамічних ефектів інтеграції?

Першочерговим завданням на сучасному етапі є підтримка і розвиток вітчизняних промислових підприємств. Створення зручних умов для залучення зарубіжних інвестицій сприятиме припливу прямих іноземних інвестицій в країну, оновленню вітчизняної технологічної бази, модернізації національних промислових компаній. При створенні сприятливого інвестиційного клімату більшість ТНК, що здійснюють інвестиції у вітчизняну економіку, швидше за все, збільшать свої обсяги вкладень в кілька разів. Основна ставка при цьому повинна бути зроблена на залученні нових технологій і підвищенні ступеню переробки сировини.

Другим найважливішим завданням для України є розробка та впровадження найближчим часом енергозберігаючих технологій. Багатий досвід інших країн у цьому напрямку дозволить зменшити залежність нашої країни від імпортних енергоносіїв, зменшити енерговитрати вітчизняних підприємств.

В період економічної кризи і військових дій, як ніколи, необхідно підтримувати сукупний попит в економіці. Тож, необхідно створити сприятливі умови для функціонування вітчизняних підприємств, у тому числі, венчурних компаній шляхом надання їм пільгового режиму оподаткування, амортизаційних відрахувань, кредитування та страхування.

Дуже важливо на цьому етапі обмежити експорт вітчизняного капіталу за кордон, оскільки лєвова частка прямих інвестицій з України виводиться з метою приховування і повертається вже, як іноземні, для здійснення корупційних та тїньових операцій [2]. Надмірний вивіз капіталу за рубїж - це один з факторів ослаблення курсу національної валюти, який сприяє дестабілізації національної економіки.

У чому можуть проявлятися негативні динамічні ефекти інтеграції з приєднанням України до ЄС?

1) В ослабленні регулюючої ролі держави в економіці, що може призвести до втрати контролю держави над фінансовими потоками;

2) В можливому посиленні соціальної диференціації суспільства у випадку недотримання ТНК кодексу правил поведінки на території приймаючої держави;

3) У збільшенні технологічного розриву з економічно розвиненими країнами і поглибленні сировинної спрямованості вітчизняної економіки у випадку порушення зарубїжними ТНК правил ведення конкуренції та вітчизняного податкового законодавства.

У боротьбі з негативними динамічними ефектами інтеграції, що спричинені транснаціоналізацією бізнесу, у більшості країн активно проявляють себе рухи антиглобалїстів. Незважаючи на свій радикальний характер поглядів, антиглобалїсти досить відчутно впливають на процеси глобалїзації, обмежуючи «апетити» транснаціональних корпорацій, контролюючи і впливаючи на їх діяльність, зменшуючи своїми вимогами і страйковими рухами негативний вплив ТНК на економіки більшості приймаючих країн світу. Саме тому для подальшого підтримання рівноваги у розвитку світової цивілізації дуже важливе збереження двох даних тенденцій: єдності і боротьби.

Для зменшення негативних наслідків інтеграції необхідно також розробити кодекс чїтких, зрозумїлих правил поведінки іноземних компаній на території України. Цї правила повинні включати обов'язкові вимоги до охорони навколишнього середовища, дотримання національного податкового законодавства, дотримання конкуренції, до поваги прав і свобод людини.

Висновки. Таким чином, особливо важливим завданням держави є формування умов для створення і закрїплення позитивних динамічних ефектів інтеграції та зведення негативних динамічних ефектів до мінімуму. Зменшення технологічного розриву з економічно розвиненими країнами і подолання технологічної відсталості має бути пріоритетним напрямком сучасної національної політики.

Список літератури. 1. Brada J.C., Mendez J.A. (1988) An Estimate of the Dynamic Effects of Economic Integration. *Review of Economics and Statistics*, 163-168. 2. Хелд Д. Глобальніє трансформації: Полїтика, економіка, культура / Пер с англ. В.В.Сапова и др. – М.: Праксис, 2004. – С. 334. 3. В.Е. Куриляк, Е.В. Савельєв Влияние глобализации на экономическое развитие Украины // irbis-nbuv.gov.ua

Bibliography (transliterated): 1. Brada J.C., Mendez J.A. (1988) *An Estimate of the Dynamic Effects of Economic Integration. Review of Economics and Statistics*, 163-168. 2. Held D *Global'ny'e*

УДК 340.Г85

І.А. ЮР'ЄВА, канд. екон. наук, доц. НТУ«ХП»

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сутність та підходи до соціальної відповідальності, наведені основні визначення соціальної відповідальності на різних рівнях їх використання. Охарактеризовано складові системи соціальної відповідальності на підприємстві, визначено рівні соціальної відповідальності. Здійснено аналіз застосування внутрішніх та зовнішніх складових соціальної відповідальності.

Ключові слова: соціальна відповідальність, держава, соціальна група, суспільство, поняття, підходи, рівні соціальної відповідальності.

Вступ. Соціальна відповідальність відображає певний рівень добровільного відгуку на соціальні проблеми з боку підприємницької організації, тому суперечки про роль бізнесу в суспільстві породили численні аргументи за і проти соціальної відповідальності. Під соціальною відповідальністю розуміється

© І.А. Юр'єва, 2014

об'єктивна необхідність відповідати за порушення соціальних норм. Вона виражає характер взаємин особистості із суспільством, державою, колективом, іншими соціальними групами і державою - з усіма навколишніми їй людьми. В основі соціальної відповідальності лежить суспільна природа поведінки людини. Давно сказано: жити в суспільстві і бути вільними від суспільства не можна. Соціальна відповідальність - складна, збірна морально-правова, філософська та етико-психологічна категорія, яка досліджується багатьма науками, але під різними кутами зору. Розрізняють моральну, політичну, юридичну, суспільну, цивільну, професійну і інші види відповідальності, які в сукупності становлять базове поняття - "соціальна відповідальність". Соціальна відповідальність має на увазі об'єктивно обумовлену необхідність дотримання індивідом основних правил, вимог, принципів, підходів спільного спіснування. Така поведінка - неодмінна умова нормального функціонування суспільства, колективного життя. Інакше - хаос, свавілля, ентропія. Перефразовуючи Т. Гоббса, функції держави створені не для того, щоб зробити життя людей раєм, а для того, щоб вона не стала пеклом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням аспектів внутрішньої та зовнішньої соціальної відповідальності присвячені роботи